

2026-08-11

Dnr IFF-2026-182

Socialdepartementet

Remissvar över betänkandet

Rättssäker samhällsvård för barn och unga (SOU 2026:8) (S2026/00236)

Nybro kommun lämnar härmed synpunkter på betänkandet *Rättssäker samhällsvård för barn och unga (SOU 2026:8)*. Remissvaret baseras på bedömningar från berörda verksamheter inom individ- och familjeförvaltningen samt kommunens samlade analys av förslagets konsekvenser för verksamhet, rättssäkerhet och ekonomi.

1. Sammanfattning

Nybro kommun välkomnar utredningens ambition att stärka barnrättsperspektivet och rättssäkerheten inom samhällsvården för barn och unga. Kommunen delar bedömningen att flera av förslagen kan bidra till ökad likvärdighet, tydligare rättsliga ramar och ett stärkt skydd för barn.

Nybro kommun tillstyrker huvuddelen av de förslag som lämnas i betänkandet. Kommunen avstyrker dock förslaget om utökad beslutanderätt för åklagare vid omedelbara omhändertaganden och bedömer att flera förslag behöver förtydligas för att säkerställa en rättssäker och likvärdig tillämpning. Detta gäller särskilt frågor om åklagares roll vid omedelbara omhändertaganden, definitionen av syskon och andra närstående, utformningen av uppföljningsansvaret efter avslutad vård samt konsekvenserna av flera kostnadsdrivande förslag.

Nybro kommun bedömer att flera av reformerna kommer att innebära ökade kostnader och ett utökat resursbehov för kommunerna. Finansieringsprincipen bör därför tillämpas fullt ut.

2. Övergripande synpunkter

Ställningstagande

Nybro kommun tillstyrker huvudsakligen betänkandets inriktning.

Skäl för kommunens bedömning

Kommunen delar utredningens ambition att stärka rättssäkerheten och barnrättsperspektivet inom samhällsvården. Flera av förslagen innebär tydligare regelverk, stärkta garantier för barn och ökade möjligheter till likvärdig tillämpning över landet.

Nybro kommun bedömer samtidigt att flera av de utmaningar som identifieras inte enbart är kopplade till lagstiftningens utformning utan även till hur lagstiftningen tillämpas i praktiken. Skillnader mellan kommuner kommer även fortsättningsvis att utgöra en utmaning. Kommunen ser därför ett behov av förstärkt nationellt stöd, vägledning och kunskapsstyrning för att säkerställa en mer enhetlig rättstillämpning.

Kommunen vill även framhålla vikten av att lagstiftningsutvecklingen fortsatt bygger på forskning, professionell erfarenhet och verksamhetsnära kunskap. Detta är särskilt viktigt inom områden där rättssäkerhetsfrågor, barns rättigheter och komplexa skyddsbedömningar aktualiseras.

3. Ökad sakkunskap i LVU-processen

Ställningstagande

Nybro kommun tillstyrker förslagen om ökad sakkunskap i LVU-processen.

Skäl för kommunens bedömning

Kommunen delar utredningens bedömning att ökad tillgång till medicinsk, psykologisk och annan specialistkompetens kan bidra till mer välgrundade bedömningar och stärkt rättssäkerhet.

Samtidigt vill kommunen uppmärksamma att ökade krav på sakkunnigutlåtanden kan innebära ökade kostnader, längre handläggningstider och ett större behov av samordning. Dessa konsekvenser riskerar att bli särskilt kännbara för mindre kommuner där specialistkompetens ofta behöver köpas in externt.

Kommunen ser positivt på att Socialstyrelsen föreslås få ansvar för att förordna sakkunniga. För att reformen fullt ut ska bidra till ökad rättssäkerhet och likvärdighet anser Nybro kommun att det även bör tydliggöras hur Socialstyrelsen ska säkerställa en enhetlig kompetensnivå och gemensam metodförståelse hos de sakkunniga som utses. Kommunen ser därför ett värde i att nationella utbildningsinsatser, vägledningar eller andra kvalitetssäkrande åtgärder övervägs som stöd för de sakkunniga. Detta skulle kunna bidra till mer likvärdiga bedömningar över landet och minska risken för skillnader i tillämpning mellan olika domstolar och geografiska områden.

Nybro kommun bedömer att en sådan nationell kvalitetssäkring är en viktig förutsättning för att reformen ska bidra till såväl ökad rättssäkerhet som ökad likvärdighet mellan kommuner och domstolar.

4. Omedelbart omhändertagande och tidsfrister

Ställningstagande

Nybro kommun avstyrker förslaget om att ge åklagare en utökad självständig beslutanderätt vid omedelbara omhändertaganden enligt LVU.

Skäl för kommunens bedömning

Nybro kommun ser betydande risker med förslag som innebär att åklagare ges en utökad roll i beslut om omedelbart omhändertagande enligt LVU. Kommunen bedömer att akuta beslut om omedelbart omhändertagande kräver god kännedom om barnets situation, familjens förhållanden, tidigare dokumentation och möjliga skyddsplaneringar. I de inkomna verksamhetsinspel som ligger till grund för kommunens bedömning framhålls att åklagare inte har tillgång till socialtjänstens journaler, dokumentation eller samlade kännedom om barnet och familjen. Detta bedöms kunna leda till bristfälliga beslutsunderlag och därmed risker för rättsosäkra beslut.

Nybro kommun vill särskilt betona att ett omedelbart omhändertagande inte endast handlar om ett formellt beslut, utan också om att kunna göra en sammanhållen skyddsplanering för barnet eller den unge. Om beslutsfattaren saknar tillgång till relevanta uppgifter och inte har möjlighet att bedöma skyddsbehovet i sitt sammanhang, finns risk att själva syftet med det omedelbara omhändertagandet försvagas.

Kommunen ser även risker för ökad tidsåtgång och mer komplicerade beslutsprocesser. Kommunen bedömer även att processen riskerar att bli mer tidskrävande och administrativt komplicerad, särskilt i situationer där socialtjänsten behöver agera skyndsamt och där kontakt med åklagare behöver ske utanför ordinarie kontorstid.

Nybro kommun bedömer mot denna bakgrund att nuvarande ordning bör värnas och att eventuella brister i akuta processer bör hanteras genom andra åtgärder än att flytta eller utvidga beslutsbefogenheter till åklagare.

5. Umgänge och barns rättigheter

Ställningstagande

Nybro kommun tillstyrker förslagen om att stärka barns rätt till umgänge med syskon och andra närstående. Kommunen anser dock att begreppen syskon och andra närstående samt frågor om praktisk tillämpning, partsställning och sekretess behöver förtydligas. Kommunen bedömer att barnets faktiska relationer och anknytning bör vara vägledande vid bedömningen av vilka personer som ska omfattas av regleringen.

Skäl för kommunens bedömning

Kommunen bedömer att det är viktigt att barns behov av umgänge med föräldrar och vårdnadshavare tillgodoses så långt det är möjligt och förenligt med barnets bästa. Samtidigt framhålls i verksamhetens inspel att det behöver förtydligas vilka som ska räknas som syskon och andra närstående. Om bedömningen ska göras individuellt i varje enskilt fall behöver lagstiftningen eller vägledning tydliggöra om utgångspunkten ska vara barnets faktiska relationer och anknytning snarare än enbart släktskap.

Nybro kommun ser positivt på en ordning där barnets egna viktiga och skyddande relationer uppmärksammas. Det kan exempelvis handla om andra närstående som barnet har en etablerad och trygg relation till och där fortsatt kontakt bedöms vara betydelsefull för barnets utveckling och stabilitet.

Samtidigt ser kommunen praktiska och rättssäkerhetsmässiga utmaningar. Det behöver klargöras hur frågor om syskon och andra närstående ska hanteras handläggningssmässigt, om en utomstående närstående ska kunna initiera en process och i vilken utsträckning denne i så fall har rätt att ta del av uppgifter.

Kommunen vill även lyfta att stärkt umgängesrätt kan få resursmässiga och praktiska konsekvenser, särskilt när barn är placerade långt från hemkommunen eller när umgänge med närstående kräver omfattande resor. Det kan också uppstå svåra avvägningar mellan närhet till nätverk och bästa möjliga matchning av familjehem.

6. Drogtester vid umgänge och vårdens upphörande

Ställningstagande

Nybro kommun tillstyrker att drogtester kan användas som en del av beslutsunderlaget vid umgänge och bedömningar inför vårdens upphörande.

Skäl för kommunens bedömning

Drogtester kan vara ett relevant underlag i vissa situationer, men resultatet behöver alltid bedömas tillsammans med övriga omständigheter. Det gäller särskilt barnets säkerhet, vårdnadshavarens aktuella omdömesförmåga och den samlade livssituationen.

Kommunen bedömer att beslut inte bör grundas enbart på resultatet av ett drogtest. Även vårdnadshavarens aktuella omdömesförmåga, stabilitet och förmåga att tillgodose barnets behov behöver vägas in. Detta gäller särskilt när umgängesstöd övervägs att avslutas eller när barnet ska vistas ensamt med vårdnadshavaren.

Kommunen bedömer att drogtester kan vara särskilt relevanta vid prövning av vårdens upphörande, exempelvis när drogfrihet behöver följas över tid. Ett enstaka test bör dock inte vara ensamt avgörande, utan bör vägas samman med upprepade bedömningar och övriga omständigheter.

När det gäller ansvar och samverkan framgår av verksamhetens inspel att nuvarande samverkan i Nybro fungerar väl och att kommunen i dag ofta kan genomföra drogtester via öppenvården. Samtidigt lyfts behov av att följa hur den kommande samsjuklighetsreformen påverkar ansvarsfördelningen mellan kommun och region.

Drogtester bör dock aldrig ensamt utgöra grund för beslut utan alltid ingå i en samlad bedömning av barnets situation och vårdnadshavarens omsorgsförmåga.

7. Vårdens upphörande och återförening

Ställningstagande

Nybro kommun tillstyrker förslagen om ökad tydlighet kring vårdens upphörande och återförening.

Kommunen anser dock att regleringen behöver ge utrymme för individuella bedömningar utifrån barnets behov och omständigheterna i det enskilda fallet.

Skäl för kommunens bedömning

Nybro kommun delar bedömningen att det behöver vara tydligt vad som krävs för att vård enligt LVU ska kunna upphöra. Kommunen bedömer att vårdnadshavare tidigt behöver få konkret, begriplig och löpande information om vilka förändringar som behöver ske, hur dessa förändringar ska uppnås och på vilket sätt utvecklingen kommer att följas upp inför bedömningen av vårdens upphörande.

Kommunen ser särskilt positivt på åtgärder som kan öka vårdnadshavares förståelse för processen och skapa större förutsebarhet i bedömningarna. Ett sätt att uppnå detta kan vara att använda genomförandeplaner eller motsvarande strukturerad planering riktad till vårdnadshavare. Sådana planeringar kan tydliggöra mål, ansvar, förväntade förändringar och hur dessa ska följas upp över tid. Kommunen bedömer att detta kan stärka rättssäkerheten, underlätta vårdnadshavares delaktighet och samtidigt ge socialnämnden ett tydligare underlag vid bedömningen av om vården kan upphöra.

Nybro kommun vill samtidigt framhålla att flera av de principer som utredningen lyfter redan i dag tillämpas i verksamheten genom ett aktivt arbete med att stödja vårdnadshavare under pågående vård. Vid placeringar enligt 2 § LVU kan vårdnadshavare erbjudas stöd genom familjebehandlande insatser som genomförs i nära samverkan med ansvarig socialsekreterare. Insatserna syftar bland annat till att stärka föräldraförmågan, främja delaktighet i vårdprocessen och skapa förutsättningar för fungerande umgänge.

Kommunen ser positivt på att barnets möjlighet att komma till tals stärks, bland annat genom offentligt biträde vid omprövning av vården. Samtidigt bedömer kommunen att en alltför långtgående tidsstyrning av vård enligt 3 § LVU kan innebära utmaningar. Barns och ungas behov av förändring, mognad och stabilisering varierar avsevärt mellan olika ärenden, vilket talar för att lagstiftningen även fortsättningsvis behöver ge utrymme för individuella bedömningar utifrån barnets bästa.

8. Uppföljning efter avslutad LVU-vård

Ställningstagande

Nybro kommun tillstyrker möjligheten till förlängd uppföljning efter avslutad LVU-vård. Kommunen avstyrker däremot ett obligatoriskt krav på uppföljning under minst ett år i samtliga ärenden och anser att uppföljningens omfattning bör avgöras genom individuell bedömning.

Skäl för kommunens bedömning

Nybro kommun bedömer att det inte bör införas ett obligatoriskt krav på att uppföljning alltid ska pågå minst ett år efter avslutad LVU-vård. I stället bör uppföljningens omfattning och längd avgöras genom individuell bedömning i varje enskilt fall.

Kommunen kan se att det kan vara rimligt att tidsfristen för uppföljning förlängs till ett år, men bedömer att detta bör vara en möjlighet och inte ett ska-krav. Ett obligatoriskt krav riskerar att bli mindre träffsäkert och kan innebära att resurser binds upp även i ärenden där behovet av lång uppföljning inte är lika stort.

Verksamheten pekar också på risker för ökad belastning, ökat behov av personalresurser och risk för flera handläggningar för familjen under en längre uppföljningsperiod. Detta kan påverka både verksamhetens kapacitet och kontinuiteten för barnet och familjen.

9. Konsekvenser för kommunen

Betänkandet innehåller flera förslag som bedöms få betydande konsekvenser för kommunernas organisation, kompetensförsörjning och ekonomi. Kommunen bedömer att flera av förslagen kan bidra till ökad rättssäkerhet och ett stärkt barnrättsperspektiv, men att reformens samlade konsekvenser för socialtjänstens verksamhet är större än vad som fullt ut framgår av betänkandets konsekvensanalys.

9.1 Organisatoriska och kompetensmässiga konsekvenser

De föreslagna förändringarna kommer sammantaget att innebära ökade krav på socialtjänstens organisation, arbetssätt och kompetensförsörjning.

Kommunen bedömer att flera av förslagen kommer att kräva ökad handläggarkapacitet, mer omfattande dokumentation, utökad samverkan med andra aktörer, fler uppföljningsinsatser och ett ökat behov av juridisk och specialistrelaterad kompetens. Förslagen innebär i flera delar att socialtjänstens arbete blir mer processdrivet och mer rättsligt reglerat, vilket ställer högre krav på både kvalitetssäkring och resurser.

Särskilt resurskrävande bedöms förslagen om kontaktansvarig socialsekreterare, obligatoriska domstolsprövningar samt utökad uppföljning efter avslutad LVU-vård vara. Dessa förändringar innebär inte enbart fler arbetsuppgifter utan även ett mer långsiktigt ansvar för socialnämndens arbete med barnet och vårdnadshavarna.

Kommunen bedömer även att stärkt rätt till umgänge med syskon och andra närstående kan innebära ökade krav på planering, samordning och genomförande av umgänge. Detta gäller särskilt i situationer där barnet är placerat långt från hemkommunen eller där flera relationer behöver beaktas samtidigt.

Nybro kommun vill särskilt framhålla att mindre kommuner har begränsade möjligheter att specialisera verksamheten. Flera av förslagen förutsätter tillgång till kompetens och resurser som kan vara svåra att upprätthålla i mindre organisationer, vilket riskerar att påverka förutsättningarna för en likvärdig tillämpning över landet.

9.2 Ekonomiska konsekvenser

Nybro kommun bedömer att flera av betänkandets förslag kommer att medföra ökade kostnader för kommunerna.

Kostnader bedöms bland annat uppstå genom:

- kontaktansvarig socialsekreterare,
- förlängd uppföljning efter avslutad LVU-vård,
- ökat behov av sakkunniga och specialiststöd,
- utökat ansvar för drogtester,
- ökad administration och dokumentation,
- fler domstolsprövningar.

Kommunen bedömer att förslaget om kontaktansvarig socialsekreterare kan komma att medföra den största ekonomiska påverkan. Förslaget innebär ett utökat ansvar för stöd, uppföljning och samordning gentemot vårdnadshavare och bedöms kunna kräva förstärkta personalresurser.

Även förslagen om utökad uppföljning efter avslutad LVU-vård och återkommande domstolsprövningar bedöms medföra ökade kostnader i form av handläggningstid, dokumentation, samverkan och rättsprocesser. Därtill kommer ett ökat behov av sakkunniga och specialiststöd, vilket kan innebära både direkta kostnader och indirekta kostnader i form av längre handläggningstider och mer omfattande administration.

Kommunen delar inte fullt ut bedömningen att reformens ekonomiska konsekvenser är begränsade. Flera av förslagen innebär nya eller utökade uppgifter för kommunerna och riskerar sammantaget att medföra ett betydande ökat resursbehov.

Kommunens bedömning

Nybro kommun anser att finansieringsprincipen ska tillämpas fullt ut för de förslag som innebär nya eller utökade lagstadgade uppgifter för kommunerna.

Kommunen anser vidare att mindre kommuners särskilda förutsättningar behöver beaktas i det fortsatta lagstiftningsarbetet och att reformens ekonomiska konsekvenser bör följas upp nationellt efter införandet.

10. Avslutande ställningstagande

Nybro kommun bedömer sammantaget att betänkandet innehåller flera viktiga och välmotiverade förslag för att stärka barns rättigheter, öka rättssäkerheten och förbättra kvaliteten i samhällsvården.

Kommunen tillstyrker huvuddelen av förslagen men vill särskilt betona behovet av tydliga nationella vägledningar, beaktande av de organisatoriska och ekonomiska konsekvenserna för kommunerna samt att finansieringsprincipen tillämpas fullt ut.

Nybro kommun anser att reformens fortsatta genomförande bör präglas av ett nära samspel mellan lagstiftare, forskning, profession och verksamhet för att säkerställa att de avsedda rättssäkerhetsvinsterna uppnås i praktiken.

För Nybro kommun

Martina Aronsson

Ordförande, Individ- och familjenämnden

I detta ärende har Martina Aronsson beslutat. Anna Blomqvist, förvaltningsstrateg, har varit föredragande.